

LABURPENA

NAFARROAKO KLIMA ALDAKETAREN BIDE ORRIA 2017-2030-2050

Nafarroaren ekarpena klima-
aldaketaren aurkako nazioarteko
konpromisoaren alde

Nafarroako
Gobernua

Gobierno
de Navarra

Aurkibidea

3	AURKEZPENA
4	IKUSPEGIA ETA PRINTZIPIOAK
6	NKAO (KLINA) EDUKIEN SINTESIA
8	1. Nazioarteko eta Europako esparrua
9	2. Nafarroako abiapuntua
13	3. NKAOn helburuak
16	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak
27	5. Neurriak programatzeko laguntza
28	6. NKAOn kopromiso ekonomikoa
29	7. Gobernantza eta Jarraipena

Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050

NKAO Akronimoa

KLINa: Klima & Nafarroa (Komunikazioa)

Agiriaren egilea:

Nafarroako Gobernua (2017)

Landa Garapeneko, Ingurumeneko eta Toki Administrazioako Departamentua

González Tablas k., 9 - 31005 Iruña

Dokumentu hau LIFE-IP NAdapta-CC proiektuaren esparruan prestatu da eta Europar Batasuneko LIFE programak kofinantzatu du. Dokumentu honen egileek dute erantzukizun erabatekoa eta ez du inondik ere EASME/CERen posizioa islatzen.

Eskubide guztiak erreserbatuak. Ez da zilegi agiri honetako ezein zatirik erreproduzitzea, Nafarroako Gobernuko Landa Garapeneko, Ingurumeneko eta Toki Administrazioako Departamentuak baimenik ematen ez badu.

IRUDIEN ITURRIA: GEUREAK & NASA & PIXABAY

AURKEZPENA

Klima-aldaketa (KA) da gizateriak ingurumenaren arloan aurre egin beharreko erronkarik handiena. Izan ere, Nazio Batuen Esparru Hitzarmena 1992an onetsi zen eta, orduz geroztik, gizadiak, era bateko zein besteko interesak direla-eta, bazterrean utzi du arazoari bekoz beko begiratzeko eta neurriko erantzuna emateko erantzukizuna, gure ondorengoei Lur habitagarri bat bermatzeko aldera. 2015eko abenduan, Parisen, mundu mailako akordioa egin zen, behar bezalako neurriak hartzeko eta berotegi-efektuko gas isuriak murrizteko, planetaren tenperatura batez beste 2°C baino gehiago igotzea eragozte aldera.

2015-2019ko akordio programatikoa betetze aldera, Nafarroako Gobernuak klima-aldeketa-aren aurka borrokatzeko bide-orri bat prestatu du (NKAO-KLINA). Planteamendua izan da Nafarroan erabateko eta zeharkako estrategia bat onetsi eta ezarri beharra ingurumenaren arloan, eta halaber, Nafarroak klima-aldeketa-aren aurka hartutako konpromisoak jorratu beharra, besteak beste, Europar Batasuneko estrategiaren eta Parisko akordioaren (COP21) nazioarteko helburuekin bat eginda, bai eta NBEko Garapen Jasangarrirako helburuekin ere, eta trantsizioa sustatzea isuri gutxiko ekonomiarantz, bai eta lurralde jasangarri eta erresilienterantz ere.

Hori erdieste aldera, arintze arloko neurriak behar dira, berotegi-efektuko gas isurien iturriak murrizteko asmoz. Halaber, moldatze-neurriak behar dira, hots, kliman espero diren ondorioetara doitzeko neurriak, aurreikusteko modukoak diren eraginak moteltze aldera, ingurunearen moldatze gaitasuna handituta eta kalteberatasuna murriztuta, oinarri harturik Nafarroan aintzat hartu diren jardunbide egokiak, hala energia berriztagarrien ekoizpenean, nola baliabideen kontserbazioan eta ustiapenean, nahiz ingurumenaren kudeaketan.

Bide-orria tresna global bat da eta, haren helburuak beteko badira, hainbat gauza beharko dira, hala nola Gobernuako sektore-politiken arteko koordinazioa, lurraldeetako eragilean lankidetzak, eta nafar gizartearen bilakaera, jasangarritasunarekin konprometitu eta sentibera izan dena. Bide-orri honek erne egoten lagundu behar digu, eta jarrera aktiboa eta moldakorra izaten, egoera honetara ekarri gaituzten inertzien hobekuntza etengabea eta zuzenketa akuilatze, eta planetarekiko konpromisoetan nahiz ardura solidarioan bermatuta.

Bide-orriak denbora-horizonteak proposatu ditu epe labur, erdi eta luzera (2020-2030-2050). Hasteko, nazioarteko erakundeek 2020 eta 2030erako ezarritako helburuak biltzen ditu, Nafarroak energia, ekonomia eta gizarte eredu jasangarri berrirantz jo dezan, 2050ean. Helburuok munta handikoak dira, eta ahalegin handia egin beharko da joera aldatuko bada; horrela, 2015 eta 2016ri dagozkien BEG isuriei buruzko azken datuak ikusita, suspertze ekonomikoari lotutakoak, esan behar da sistemaren inertzia bati erantzuten diotela, eta inertzia hori ez da lagungarria klima-aldeketa-aren aurka borrokatzeko.

Agiri hau Bide Orriaren LABURPENA da. Orria hementxe dago eskura:

<http://gobiernoabierto.navarra.es/es/gobernanza/planes-y-programas-accion-gobierno/hoja-ruta-del-cambio-climatico-acciones>

IKUSPEGIA

Nafarroak jasangarritasunarekiko konpromisoaren alde eta klima-aldaketaren aurkako borrokaren alde egin du, eredu sozioekonomiko eta energetiko berri baterantz, karbono gutxiko eta klimaren efektuetara moldatua dagoen ekonomiaren bidez, garapen jasangarriaren eredu bat izateko, ingurumenean arduratsua den eta baliabideak eragin-kortasunez erabiltzen dituen lurralde batekin; pertsonen, haien jardueraren eta jarduerok euskarritzen diren ingurunearen arteko orekan oinarritua, Espezializazio Adimentsuaren Estrategiarekin bat eta Nafarroako Gobernuaren gizarte-politikekin bat. Hori guztia zuzenean loturik Nazio Batuetako Agenda 2030ekin.

PRINTZPIOAK

Nafarroa bat dator Parisko akordioa gidatzen duten printzipioekin, hots, ekitatearekin, garapen jasangarriarekin eta pobrezia murrizteko ahaleginarekin. Nafarroa, bere eskalan, lankidetzan ari da, eta honako printzipio hauek ditu gidari:

1 JASANGARRITASUNA

Nafarroa 2050ean erreferente izatea lurralde jasangarri gisa

Jasangarritasuna gizartearen jarduketaren ardatz gisa, Nafarroako natur ingurunea errespetatuz eta haren balioa nabarmenduz, natur baliabideak babestuz, baliabide horien erabilera eraginkorra sustatuz, ingurumenaren kalitatea mantendu eta hobetze aldera, Nafarroak aitzina egin dezan eta 2050ean ahalik eta erregai fosil gutxien kontsumitu ditzan, nazioartean lider mantenduta energia berriztagarrien sektorean, eta energia eraginkortasunez erabiltzearen alde eginez, bai eta natur baliabideen kudeaketaren nahiz balorizazioaren alde ere, lurraldea eraldatzeko ardatz gisa.

2 POLITIKEN ZEHARKAKOTASUNA

Klima-aldaketa guztion jomuga da

Klima-aldaketaren aurkako ekintza erabatekoa da, eta Nafarroako Gobernuak eragile izan behar du, sektorez sektoreko politika koherenteak eta proaktiboak egiteko, betiere koordinazioan eta elkarlanean departamentu guztien artean. Arintze-neurriek ekonomiaren eta ekoizpenaren arlo giltzarrietan dihardute (energia, industria, garraioa, etxebizitza eta zerbitzuak, lehen sektorea), eta moldatze-neurriekin batera (hala natur, landa- eta hiri-ingurunearen gainean, nola ur, osasun, turismo eta zerbitzuetan, edo azpiegiturretan), politika guztiak ukitzen dituzte: ekonomiakoak, gizartekoak, osasunekoak, ingurumenekoak eta lurraldearen antolamendukoak.

Ekintza koordinatu hori gauzatuko bada, aintzat hartu beharko dira eta koherentzia beharko da Gobernuaren plan eta estrategien helburuetan. Aldi berean, zeharkakotasuna sartu beharra dago generoaren eta ekitatearen ikuspegitik. Faktore sozialek baldintzatuko daude bai klimak gizarteetan eragiten dituen efektuak, bai gizakiak efektu horiek arintzeko eta haietara moldatzeko duen gaitasuna, eta faktore horien artean generoa dago. Gizarte-sektore kalteberenak identifikatu eta hartzen ditu kontuan, klima-aldaketaren in-paktuetara moldatzeko; adibidez, adinekoak edo baliabide gutxieneko jendea.

3 LANKIDETZA-SAREA

Denon arteko antolaketa behar da, nazioarteko dimentsioa duen erronka baita

Klima-alaketaren aurkako jardunak gizarte osoa inplikatzeko du, eta eragile guztiak konprometitzen ditu, hala publikoak nola pribatuak, eta eskala guztietan –nazioarteko proiektuetatik tokikora–, eta herritarrak ere konprometitu behar ditu. Horregatik, aurrerapausoak eman behar dira lankidetzaren sare bat osatzeko bidean, administrazio publikoa jardunbide egokien erreferentzia izanen dela, eta agente guztiak kutsatuta; lurraldekoak, enpresa mundukoak, tokian tokiko ekintza taldeak, edota ikerketa- nahiz jakintza-zentroak.

4 MALGUTASUNA eta ERRESILIENTZIA

Moldaera lurraldean eta plangintzan zabaltzea

Klima-alaketa bizia eta aldakorra da, eta erantzun egokia eman behar zaio, ikerketa- eta ezagutza-ildoak landuta, eta halaber, plangintza irekia eta moldakorra behar da. Gure aurreko hamarkadetan, ikusi da zeinen zaila den nazioartean erantzun egokia ematea –eta hedaduraz, baita eskualde mailan ere– klima-alaketaren tamainako fenomenoaren aurrean, zalantza mailak baititu. Egoera hori, ziurrenera, berriz ere gertatuko da datozen hamarkadetan, eta epe luzerako plangintzen bidez lan egiten denez, 2050eko jomuga gogoan, aintzat hartu behar dira neurriak ezartzen dituzten plangintza estrategiakoak, baina aldi berean, malguak, hau da, erantzuna aldatzeko gaitasuna izanen dutenak, ezagutzaren bilakaeraren arabera.

5 KULTUR ALDAKETA

Eredu berri baterantz joko duen kultur aldaketa bat partekatu behar da

Nafar lurralde jasagarri eta moldakorra ezartzeko helmugak, gainera, ezagutza sakontzeko neurriak behar ditu, ekinez bai hezkuntzatik, bai ardurakidetzarako sentsibilizaziotik nahiz prestakuntzatik, bai komunikaziotik eta hedapenetik, gizarte osoa erronkaren handiaz hobeki ohartu dadin, jendea sentsibilizatuago egon dadin; azken batean, kultur aldaketa bat eragite aldera, ingurunearekiko harremana interpretatzeko moduari eraginen diona, eta aldaketa ere eragiteko gizarte eta ekonomiaren nahiz energiaren ereduak, irmo eta eraginkortasunez erantzutearren.

6 EZAGUTZA eta BERRIKUNTZA

Klima-alaketaren karira, ikasiz eta berrituz

Klima-alaketak eredu ekonomiko eta energetiko berri baterantz bideratzen gaitu, eta zientziaren, teknologiaren eta berrikuntzaren engaiamendua behar da, hala teknikoak nola sozialak, irtenbide berritzaileak sortzeko, epe laburrean eta ertainean erantzunak emate aldera. Horrek aukera berriak irekitzen ditu ezagutzan eta enpleguan, hainbat arlotan, hala nola energian, ongizate komunitarioan, bioekonomian, ekonomia zirkularrean, smart-city eta etorkizuneko hirietan edo lehen sektorean; adibidez, nekazaritza ekologikoan, lurraren babesean, bioteknologian edota elika-katearen ekoizpen jasagarrian.

NKAO EDUKIEN SINTESIA (KLINA)

Agiri honen hasieran AURKEZPEN orokorra dago, eta gero, NKAOren IKUSPEGIAREN eta PRINTZIOEN azalpena.

1.K

Ondotik, NAZIOARTEKO ETA EUROPAKO ESPARRUA (1. kap.) heldu da. Klima Aldaketari buruzko Adituen Gobernuarteko Taldearen (IPCC) arabera, giza jardueretatik eratortzen diren berotegi-efektuko gas isuriak dira seguruenik mundu osoko kliman gertatzen ari den aldaketaren eragileak. Parisko akordioak proposatu du batez beste 2°C-ra mugatzea planetako tenperatura igoera mende bukaerarako, industria-aroaren aurreko mailekin alderatuta.

2.K

NAFARROAKO ABIAPUNTUA (2. kap.). Agirian adierazten da azken bolada honetan (2015-2017) Nafarroako klima-alaketaren arazoa sektorekako plangintzetan sartzen joan dela; batez ere, energiaren, hondakinen eta etxebizitzaren arloan, bai eta nekazaritzako lehen sektorean ere, eta berehalakoan gainerako alor giltzarrietan jarraituko du, sektorekako plangintza estrategikoa prestatu ahala (ura, garraioa...). Berotegi-efektuko isurien bilakaerak beherantz egiten jarraitu du, krisi ekonomikoari loturik, eta azken bi urtean (2015-2016) gorantz egin du, hazkunde ekonomikoarekin bat; horrenbestez, isuri guztiak % 19 murriztu dira Nafarroan 2005eko egoeraren aldean. Moldaerari dagokionez, huraxe jorratzeko loturik dauden kalteberatasun nagusiak hobetu beharreko erronka dira, agiri honetan bildu den bezala.

3.K

NKAOren HELBURUAK (3. kap.). Nazioartean ezarritako orientabideei jarraiki, arintze-helburuei dagokienez, Nafarroak konpromisoa hartu du BEG isuri guztien % 45 murrizteko 2030erako, eta % 80, 2050ean, 2005eko isurien aldean. Epe laburreko helburua % 20 murriztea izanen da, 2020rako. Arintze-jarduketetan, bi sektore bereizi dira: batetik, energiaren sektoreak, Nafarroako Energia Plana 2030i estuki lotutakoak, eta sektore ez energetikoak, lehen sektorea eta hondakinak, bereziki, Landa Garapenerako Planarekin (LGP 2014-2020) eta Nafarroako Hondakinen Planarekin (NHP 2017-2027) lotutakoak, hurrenez hurren.

Bide-orrian, 2030ra begira egindako proiektzioen azterketa sartu da BEGen gainean, BEG isurien bilakaera gaur eguneraino aztertu duena, eta zer-nola bilakatuko litzatekeen, deus ere eginen ez balitz. Dena den, interesgarriena da nola jotzen den bilakatuko direla isuriak jada programatu diren neurriekin (NKAO jasota daude), egungo joera eta inertzia aldatzeko ezarri beharreko ahalegin-maila kalkulatzeko aldera. NKAOren moldatze-helburua da Nafarroa Lurralde "erresiliente" izan dadin lortzea klima-alaketaren efektuekiko. Hau da, ahal den neurrian natur, gizarte eta ekonomia sistemak egokitzea, ekosistemek aldaketen gainetik iraun dezaten.

4.K

ARLOAK, JARDUKETA-ILDOAK ETA NEURRIAK (4. kap.). NKAOk deskribatzen du Nafarroak zer-nolako arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak jarriko dituen abian epe labur eta erdira, Nafarroako Gobernuak BEG isuriak murrizteko eta moldaeran agindutako helburuak betetzeko. Zalantzarik gabe, ahaleginari denboran zehar eutsi beharko zaio, eta helburuak bete egingen direla bermatu beharko da berrikuspen, eguneratze eta jarraipenaren bidez. Neurri-zerrenda ez da baztergarria, eta sektorekako planen ezarpen dinamikaren arabera osatuko da, bai eta zehaztutako printzipioen aplikazioaren arabera ere. Erronka globalari aurre egiteko, NKAOk zeharkako jarduketa-arlo bat proposatu du, hots, “Nafarroa, lurralde jasangarria eta erresilientea”, betiere sare-lankidetzan, berrikuntzan eta ezagutzaren transferentzian oinarritua. Arintzeari dagokionez, hainbat jarduketa-arlo bereizi dira: elektrizitatea sortzea, industria, garraioa, etxebizitza eta zerbitzuak, lehen sektorea eta hondakinak. Moldaeran, berriz, natur ingurunean, landa-ingurunean eta hiri-ingurunean jardungo da, eta horiekin batera, baita ur, oihan, nekazaritza, osasun, azpiegitura eta lurralde-plangintzan ere. Arlo guztietarako, 25 jarduketa-ildo eta 62 neurri nagusi zehaztu dira; 10, zeharkakoak; 9, arintzekoak, eta 44, moldaerakoak.

5.K

NEURRIAK PROGRAMATZEKO LAGUNTZA (5. kap.). NKAOk ezarritako programazioak 2050a dauka jomugan; halaber, 2020 eta 2030erako ezarritako helburuak betetzeko neurriak bideratzen ditu. 2030. urtea hartu du horizonte nagusitzat, Energia Planarekin bat; betiere, lehen denbora-horizontea 2020a izanen da. Arintzeari dagokionez, sektore guztietan eraginkortasuna hobetzeari esker lortuko litzateke –hein handian– isuriak murriztea, eta horren ondorioz, energia gutxiago kontsumituko litzateke; baina, batez ere, energia-ereduaren bilakaera izanen da ardatz, energia berriztagarrien kontsumoa handitzeari esker, iturri fosilen aurrean. Moldaeran, lehen denbora-horizontean (2020), moldaerarako atalase egokiak markatuko dituzten jokaleku aurreikusgarriak ezartzea izanen da neurrien xedea, eta halaber, proiektu erakusle batzuk gauzatzea, dela nekazaritzan eta abeltzaintzan, dela uretan, dela paisaian, dela natur ingurunean, dela lurraldearen antolamenduan, dela etxebizitzan zaharberritze eraginkorrean. LIFE-IP NAdapta-CC (2017-2025) proiektuaren bidez iritsiko gara 2030era, neurri- eta proiektu-programazio egokia ahalbidetzen baitu urte horretarako, epe erdi eta luzera.

6.K

NKAOaren KONPROMISO EKONOMIKOA (6. Kap.). Zenbat diru beharko den kalkulatu da, euskarri dituen sektorekako planetan oinarritua, 2020. urteko jokalekurako, hots, 226.372.617 €-ko aurrekontu konprometitua energia berriztagarri, etxebizitza eta zerbitzu, hondakin eta lehen sektorean. Halaber, LIFE-IP NAdapta-CC (2018-2025) proiektuaren 15.565.090 €-ak erantsi behar zaizkio, Europar Batzordeak % 60 ordaindua.

7.K

GOBERNANTZA eta JARRAIPENA (7. Kap.). NKAO ezarriko bada, gobernantzarako organoak eta tresnak ezarri beharko dira, klima-alaketaren aurkako borroka politika guztietan txertatzen laguntzeko, politika tradizionalaren sektorekako ikuspegia gaindituta. Eragile aunitzez osaturiko Plataforma aholku-emaila bat sortuko da, gizarte-eragileez osatuta.

Klima Aldaketari buruzko Adituen Gobernuarteko Taldearen (IPCC) arabera, ziu-rrenera giza jardueretatik eratortzen diren berotegi-efektuko gas isuriak dira mundu zabaleko kliman gertatzen ari den aldaketaren eragile nagusiak. Hortaz, egiaztatu da planetaren berotze globala zalantzarik gabea dela, eta IPCCren arabera, 1950eko hamarkadatik hona gertatu diren aldaketa aunitz ez dira gertatu aurreko milurtekoetan. Atmosfera eta ozeanoa berotu dira, elur eta izotz bolu-menak murriztu dira, eta itsas maila goratu da.

Parisko Akordioa 2015eko abenduaren 12an hartu zen, akordioaren helburu nagusia da Lur-reko tenperatura batez beste ez dadila igo 2°C baino gehiago mende honen bukaerarako, industria-aroaren aurreko mailekin alderatuta, eta igoera hori 1,5°C-ra mugatzeko xedea du. Akordioak, halaber, isuriak arintzearen adinako garrantzia eman dio klima-alaketara moldatzeari, eta herrialde guztiak premiatu ditu estrategia egokiak egitera, klima-alaketaren ondorioak murrizteko aukera ahalbidetu dezaten.

EKONOMIA HIPOKARBONIKORANTZ JOTZEKO BIDE-ORRIA

- BEG isuriak % 40 murriztea 2030erako, 1990eko mailaren aldean.
- BEG isuriak % 60 murriztea 2040rako, 1990eko mailen aldean.
- BEG isuriak % 80 murriztea 2050erako, 1990eko mailen aldean.

Azken bolada honetan (2015-2027), Nafarroako klima-alaketaren arazoa sektorekako plangintzetan sartzen joan da; batez ere, energian, hondakinetan, etxebizitzan eta lehen sektorean (nekazaritza). ARINTZE ARLOAN, berotegi-efektuko gas isurien bilakaerak beherantz egiten jarraitu du 2008tik aurrera, krisi ekonomikoak eraginda, eta azken bi urtean (2015-2016) gorantz egin du; horrenbestez, Nafarroan % 19 murriztu da 2005eko egoeraren aldean, eta % 3,4 igo, 2015eko egoerarekin alderatuta. Isurien eta ekoizpen ekonomikoaren (BPGa) erlazioak % 34,5eko jaitsiera erakusten du, 2005eko egoerarekiko.

Bestalde, MOLDAERA behin betikoz txertatu beharra dago plangintza estrategikoan, eta NKAOn bildutako hobekuntza nabarmena da; haren neurriak LIFE-IP NAdapta CC (2017-2025) europar proiektuan bermatzen dira.

2016ko apirilaren 27an, Nafarroako Gobernuak “Nafarroako KAren bide-orria 2016” agiriaren prestaketan hastea onetsi, eta gogoeta- nahiz eztabaida-prozesu bat abiarazi zuen Gobernu barnean, eta gizarte zibilarekin hitz egiteko. Prozesua 2018ko urtarrilean eraman da bururaino, Nafarroako Gobernuak bide-orria onetsi baitu.

2018. NKAO: Tresna Estrategiko Globala

NKAO tresna globala da, eta hainbat oinarri ditu: Gobernuaren sektorekako politiken arteko koordinazioa; lurraldeko eragileen arteko lankidetzak, eta jasangarritasunarekin konprometitua eta harekiko sentibera agertzen den nafar gizartearen bilakaera. Erreferentziazko plangintza estrategikorako tresna berri bat ezarri nahi da, datozen urteetarako, politika guztietan txertatuagoa, aurreko programazioak gaindituta.

NKAOren azken emaitzak bi osagai ditu:

- 1 Estrategikoa, helburuak nahiz printzipioak ezarri baitira, eta era berean, etorkizunerako ikuspegi bat 2020, 2030 eta 2050erako.
- 2 Operatiboa, Jarduketa-ildoak eta Neurriak identifikatu baitira epe labur eta erdira; halaber, aurrekontu-konpromisoak identifikatu dira, jarduketa-programa bat osatuta.

2018tik aurrera, zehaztu diren neurrien jarraipena egiteko eta aplikatzeko fase berria hasiko da; halaber, eduki estrategiko eta operatiboaren oinarrian espero diren emaitzen eta murrizketen jarraipena egingen da. Honatx zer aurrerapen espero den:

- Gobernantza-sistema pixkanaka ezartzea, gizartearen partaidetza bermatzeko eta Bide Orria ahalik eta eraginkortasun handienarekin aplikatzea ziurtatzeko, orria plan estrategikoetan egiazki txertatuz.
- Hirurteko lan-programak prestatzea (Bide Orria garatzeko tresnak), ekintzak eta eskura dauden aurrekontu-zenbatekoak gehiago zehazte aldera.
- Bide Orriaren neurrien jarraipena egitea urtero (edo bi urtez behin), betiere 2020ko eta 2030eko mugarriei dagokienez, eta ahalegin berriak zehaztea, helburuak lortzea ahalbidetze aldera.
- Klima-alaketaren aurka borrokatzeko parametro giltzarrien jarraipena egitea: isuri balantzeak, jokaleku klimatikoak...
- Partaidetza eragiteko dinamika gehiago egitea, lurraldeko eragileak txertatuagoak egon daitezen; halaber, ekintza lagungarriak egitea helburua betetzea sustatzeko, eta aldaketa kultural ezinbestekoa, hori guztia betetze aldera.
- Klimari eta trantsizio energetikoari buruzko Foru Lege bat egitea.

Isuriak arintzea

Zuzeneko isuriak vs isuri guztiak

Nafarroako isurien inbentariarako, bereizi egiten dira zuzeneko BEG isuriak eta isuri guztiak. Zuzeneko isuriak dira Nafarroa barnean egindakoak. Isuri guztiek, berriz, bere barnean ere biltzen dituzte urteko eskari elektrikoa betetzearren inportatzen edo esportatzen den elektrizitateari loturiko isuriak.

Isuri guztiak kalkulatzeko formula

Isuri guztiak

=

Zuzeneko isuriak

+

Elektrizitate inportatuko isuriak

-

Elektrizitate esportatuko isuriak

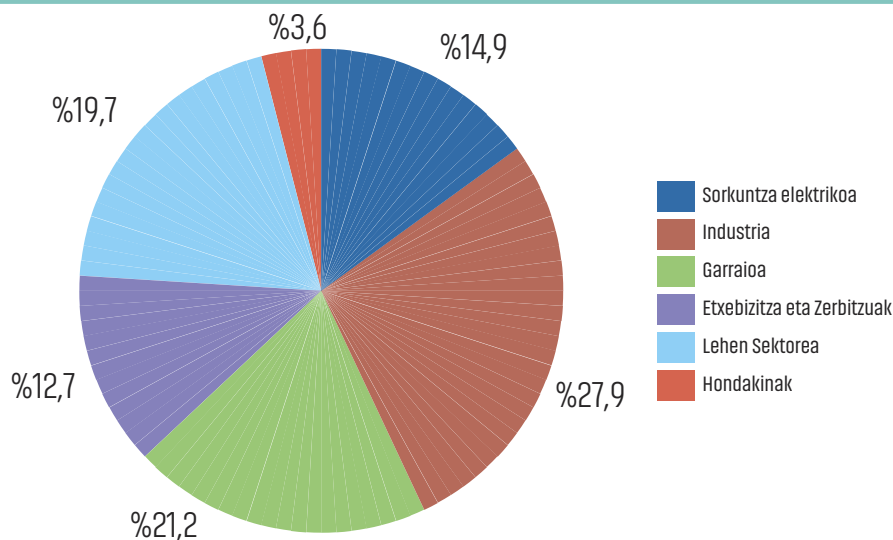
Nafarroako BEG isuriak, guztira

Nafarroan, guztizko isuriei soilik erreparatuta, lehen sektore isurtzailea industria da; gero, garraioa, lehen sektorea, sorkuntza elektrikoa eta kontsumoa, etxebizitza sektorea eta zerbitzuak, eta azken tokian, hondakinak kudeatzetik heldu diren isuriak.

Inbentariatutako urteen artean, isuriek 2008an jo zuten goia; hurrenez hurren, 7.323.824 t CO₂b eta 6.758.275 t CO₂b izan baitziren zuzeneko isurietan eta guztizkoetan. Urte hartatik aitzina, beheranzko joera handiagoa edo txikiagoa izan da. Joera hori, ordea, 2015ean eta 2016an hautsi da; elektrizitatearen sorkuntzak eta kontsumoak gora egin dutelako, batez ere.

Sektoreen artean, industriak eragiten ditu isuririk gehien; gero, nola-halako tartera, garraioa eta lehen sektorea datoz, eta alde handira, etxebizitza, sorkuntza elektrikoa eta kontsumoa. Hondakinen sektoreak, berriz, oso gutxi.

2016an guztira izaniko BEG isuriak, sektore isurtzaileen arabera.

Iturria: Nafarroako Gobernua, 2017 .

Klimaren bilakaera Nafarroan

Nafarroan handiak dira kontrasteak bai tenperaturetan bai prezipitazioetan, klima dibertsitatea handia baita. Nafarroan hiru eremu biogeografiko daude (Alpetar-piriniotarra, Atlantikoa eta Mediterraneoa, bai eta hainbat klima mota ere (ozeanikoa, kontinental, mediterraneoa eta mendikoa). Kontrasteek goia jotzen dute Kantauri-Mediterraneoko uren banalerroaren alde banatan, gailur lerroak Nafarroako Iparraldea bereizten baitu Erdialdetik eta Erriberatik. Aldi berean, klima oso ezberdineko eremuak bereizten ditu.

AMET-Estatuko Meteorologia Agentziaren Nafarroako Lurralde Ordezkaritzak azterlan bat egin du klima-aldegai batzuek izaniko bilakaeraz, Nafarroako Foru Komunitateko meteorologia-estazio batzuetako datu homogeneizatuak oinarri hartuta, 1961-1990 epealdia erabiltuta erreferentziatzat, betiere.

ONDORIO NAGUSIA

Foru Komunitaterako berez egindako azterlana itxuraz bat heldu da eskala handi-goetan azterturiko beste azterlan eta bilakaera-aurreikuspenetan aurkitutako joerekin; Espainiarako, Europarako eta mundu osorako egindakoekin, hain zuzen. Eskualdeetako jokalekuak osatzeko egin diren klima-azterlanek adierazi dute batez besteko tenperaturak argi eta garbi igoko direla; eta ugarituko direla bai bero boladak, bai egun eta gau beroak, eta era berean, izotz egun gutxiago izanen dela, eta prezipitazio-erregimena “mediterraneizatuko” dela (hau da, aldakortasun handiagoa denboran eta euri motetan); dena den, badirudi, urteko prezipitazio maila konstante mantentzen dela edo jaitsiera txiki batekin (% 5-10).

Sektorekako politika nagusiak

Nafarroak, halaber, Nazio Batuen Agenda 2030 lurraldean aplikatzearen alde egin du. Horrek elkarreragin handia du klima-alaketaren aurkako politikarekin. Beraz, Garapen Jasangarrirako Helburuak garatu eta Nafarroan egokitzea lagungarria da hein handian Bide Orri hau bultzatzeko.

Azken urteotan, Nafarroak klima-alaketaren aurka eragite aldera prestatu duen sektorekako plangintzaren barnean, energiaren sektorean, lehen sektorean eta hondakinetan egindakoak dira nabarmentzekoak, arintze arloan eragin handiagoa dutelako eta sektore horiek klima-alaketara moldatu direlako. Guztietan ere klima-alaketa sartu da; bereziki, arintzearen ikuspegitik, eta askoz ere hein txikiagoan, moldaerarenetik. Hori aurrerapauso bat da, Nafarroak arlo horretan plangintza berria planteatu dezan.

Sektore horietako plangintzez gain (energia, lehen sektorea, hondakinak), komeni da arlo garrantzitsuetako plangintzen jarraipena egitea, hala nola Nafarroako Espezializazio Adimentsuko Estrategia berria S3, Nafarroako Industria Plana 2020 [26], garraioa (Logistika Estrategia eta Mugikortasun Jasangarriko Plan Zuzentzailea, Hiri Mugikortasun Jasangarriko Planak, guztiak ere prestatzen ari dira), Uraren estrategia berria, hiri eta industria erabilere-tarako uraren ziklo integralarekin (prestaketan), eta ibaiak leheneratzeko eta uholdeen kontra borrokatzeko programak, edo etxebizitzakoa (Etxebizitza Sozialeko Programa), eta zerbitzuak, hala nola Turismo Plana, eta kalitatezko eta hurbileko produktuak sustatzeko programak.

Klima-alaketaren aurka gure lurraldean borrokatzeak dakarren apustu soziala- rekin bat eginda bideratuko du Nafarroak bere ahalegina, eta halaber, bere es- kumenen baitan munduko erronkari egiten dion ekarpenarekin bat, eta eskura dauden tresnekin bat, karbonorik gabeko eredu sozioekonomiko bateranzko al- daketa eragiteko. Jakinki hura soilik gara daitekeela akordio eta lankidetzaz itunak bilatuta, norekin eta konprometitzeko eta ereduak aldatzeko eragile gisa jokatzeko prest dauden eragile, enpresa, talde eta gizarte taldeekin.

Arintze-helburuak

Helburuek trantsizioa eragin, bultzatu eta azkarragotu nahi dute karbonorik gabeko gara- pen-eredu baterantz, bai ekonomian, bai gizartean, bai ingurumenean.

NKAO- ARINTZE-HELBURUAK

Nazioartean eta Europan ezarritako ildoari jarraiki, Nafarroak konpromisoa hartu du bere BEG isuri guztiak % honetan murrizteko, 2005. urtearen egoeraren aldean:

% 20, 2020era bitarte

% 45, 2030era bitarte

% 80, 2050era bitarte

Helburuak 2020, 2030 eta 2050era

AT2 Eranskinean, BEG isuri-proiekzioen 2030erako azterlana jaso dugu. Modelizazioan, Plan eta Estrategia nagusietako neurri garrantzitsu guztiak bildu ditugu; besteak beste, PEN-2030, PDR edo PRN eta Etxebizitza Plana.

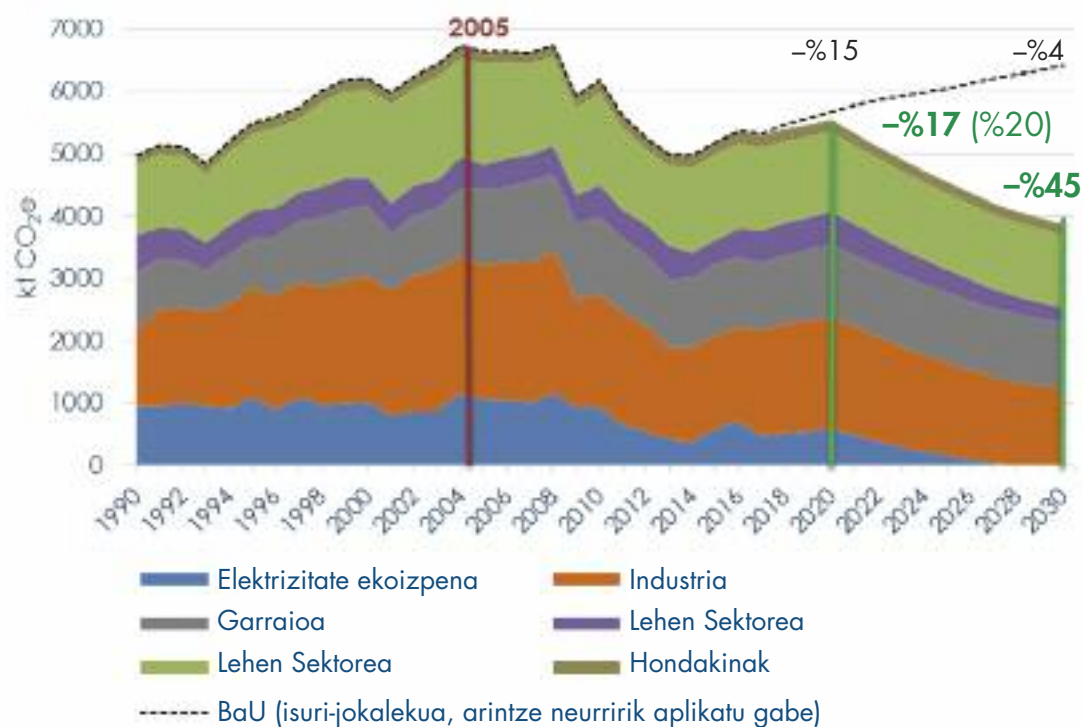
2020rako helburua errealistatzat jo da, hots, BEG isuriak % 17 jaitea, 2005ekin alderatuta. Hala ere, konpromiso gehigarri bat proposatu da, murrizketa % 20a iristeko, eta zer esparrutan jardun adierazi da hori lortzeko.

Modelizazioak munta handiko helburu bat aurreikusi du 2030erako, hots, murrizketa % 45koa izatea, adierazi ditugun Plan horietan finkaturiko neurriak bere osoan pixkanaka ezartzearen ondorioz aurreikustekoak diren lorpenak aintzat hartuta.

Ahaleginak 2030ez haratago iraun behar du, eta etorkizunean ere murrizketari eutsi behar zaio, Europan 2050erako proposatu den murrizketa bidea mantenduko bada. Horretarako, neutraltasun indizeak lortu beharko dira atmosferara iristen diren BEG isuriei dagokienez.

16. Irudian ageri da zer emaitza diren espero izatekoak, baldin eta programaturiko neurriak aplikatzen ez badira (BAU jokalekua).

Nafarroako Klima Aldaketaren bide-orria.

Iturria: Guk geuk egina.

Moldatze-helburuak

NKAO- MOLDATZE-HELBURUAK

Klima Aldaketara Moldatzeko Europako estrategiari jarraiki (2013), honatx zer helburu proposatu diren, betiere gure egoerara nahiz lurralde-eskalara egokituta:

- Administrazioen arteko koordinazioa ahalik eta gehien areagotu eta erraztea klima-alaketaren ondorioen aurkako borrokan.
- Jokalekuak nafar egoerara moldatzea: kalteberatasun esanguratsuak, arrisku ebaluazioak eta zeharkako analisiak egitea Nafarroa osoan eta herriz herri.
- Klima-alaketaren ondorioak murriztea natur, hiri eta landa inguruneetako jarduketaren eremuetan, bai eta urarekin, oihangintzarekin-biodibertsitatearekin, nekazaritzarekin, osasunarekin, azpiegiturekin eta lurralde-plangintzarekin zerikusia duten arloetan ere.
- Sentsibilizatu, ikertu eta erraztea, Nafarroa lurralde erresilientea izan dadin.

MOLDATZE PROIEKTU NAGUSIAN SARTURIKO BERARIAZKO HELBURUAK: LIFE-IP NADAPTA-CC (2017-2025)

LIFE-IP NADAPTA-CC BERARIAZKO HELBURUAK

Efektu biderkatzaileko ekintza batzuk ezartzea (praktika onenak, erakustaldia eta pilotua) identifikatu diren 6 arloetan:

1. Klima Aldaketaren monitorizazioa: klima-alaketako adierazleak zehaztea Ur arloan, Oihangintzan, Nekazaritzan eta Ingurumenean, kontrol eta alerta sistemak ezartzeko, erabakiak hartzeko prozesu azkarrak ahalbidetze aldera.
2. Uraren kudeaketa moldakorra: klima-alaketaren ondorioz, baliabide hidrikoetan dagoen eskuragarritasuna zehatz-mehatz aztertzea, eskaria hobeki kudeatzeko; eta ekintza-plan bat ezartzea, uholdeen eta lehorteen tratamendua errazteko.
3. Oihanak: oihanak hazteko eredu berriak zehaztea Nafarroako klima-alaketarekiko eremurik kalteberenetan, balio ekologikoa zaintzeko eta oihan-produktibitatea hobetzeko.
4. Nekazaritza: lurzoruak klima-alaketara moldatzeko teknika berritzaileak ezartzea; ureztapen-ura erabiltzea eta bazkalekuak ongi kudeatzea nekazaritzaren kalitatea eta animalien osasuna bermatzeko.
5. Osasuna: klimarekin zerikusia duten gaixotasunei loturiko moldatze-neurri berriak zehaztea (adibidez, gero eta maizago gertatzen diren eta gero eta handiagoak diren bero boladen aurka), edo gaitz biriko berriak kutsatzen dituzten sektore inbadi-tzaileen ezarpena prebenitzea; tigre-eltxo asiarra, adibidez.
6. Azpiegiturak eta lurralde-plangintza: hiri- eta landa-ingurunea moldatzeko neurriak zehaztea. Proiektu pilotuak etxebizitzan, ekipamendu publikoetan eta jarduera ekonomikoko arloetan.

Klima-alaketaren aurkako ekintzaren kudeaketa sistematizatzeko aldera, Bide Orri honetan lehentasunezko jarduketa-arloak bereizi dira, eta haietako bakoitzerako, jarduketa-ildoak zehaztu dira, baita ildo horiek garatzeko neurriak (ekintzak) ere.

Atal honetan identifikatutako arlo eta neurriek ekintza nagusia markatu dute NKA Oren helburuak betetzeko. Dena den, ez da zerrenda baztergarria, eta beteko da, bai Sektorekako Planak ezartzearen dinamikaren arabera, bai zehaztutako printzipioen aplikazioaren arabera, estrategia global honetako ekintza-eremua finkatzen dutenak.

Jarduketa-arlo eta -ildoak neurri zehatzagoen bidez garatzen dira. Neurri horiek zehatz-mehatz azalduta daude Eranskin teknikoetan (AT).

Eskeman ageri denaren arabera, badira arlo motak eta jarduketa-ildoak:

- Zeharkakoa. Nafarroa lurralde jasangarri eta erresilientea (TR). Neurriak AT1 Eranskinean daude zehatz-mehatz azalduta.
- PEN 2030ekin oso lotuta dauden energia-sektoreak arintzea. Isuri-jokalekuak AT2 Eranskinean daude zehaztuta, eta neurriak –fitxarik gabe- AT3 Eranskinean.
- Sektore ez energetikoak arintzea (lehen sektorea eta hondakinak). Isuri-jokalekuak AT2 Eranskinean daude zehaztuta, eta neurriak fitxekin ageri dira, AT3 Eranskinean.
- Natur, landa- eta hiri-ingurunearen moldaera. LIFE Proiektuaren neurriekin osatu da monitorizazio, oihan, ur, nekazaritza, osasun, azpiegitura eta lurralde-plangintzan. Neurriak fitxekin zehaztuta daude AT4 Eranskinean.

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

1 TAULA. NAFARROAKO KLIMA-ALDAKETAREN BIDE-ORRIA ESKEMA: ARLOAK ETA JARDUKETA-ILDOAK				
	ARLOA	JARDUKETA-ILDOAK	PLANA	ERANSKINAK
		ZEHARKAKOA (TR)		
LURRALDEA	LURRALDE JASANGARRIA ETA ERRESILIENTEA (TR)	TR-L1 Lurralde jasangarria eta erresilientea		A I
		TR-L2 Lankidetzaz nazioarteko sareetan eta nazionaletan		
		TR-L3 Berrikuntza eta KAri buruzko ezagutzaren transferentzia		
		ARINTZEA (MI)		
ENERGETIKOAK 2030	ELEKTRIZITATE SOR.(EL)	MI-L1 Energia berriztagarria	PEN 2030	A II-AIII- ARINTZE NEURRIAK PEN 2030
	INDUSTRIA (IN)	MI-L2 Azken energiaren kontsumoa		
		MI-L3 Energia berriztagarrien kuota termikoa azken energiaren kontsumoan (Industria)		
		MI-L4 Elektrizitate-kuota azken energiaren kontsumoan		
		MI-L5 Gas naturalaren kuota erregai fosilen kontsumoan		
		GARRAIOA (TR)		
		MI-L7 Garraioan bigarren belaunaldiaren bioerregaiak erabiltzea		
		MI-L8 Garraio publikoa eta isuririk gabeko ibilgailuak sustatzea		
	ETXEBIZITZA-ZERBITZUAK (RE)	MI-L9 Eraginkortasun energetikoa eraikinetan hobetzea (berriak eta zaharberritzea)		
		MI-L10 Galdaren eta ACS sistemen ordeztu sistema berriztagarriak eta elektrikoak jartzea		
	LEHEN SEKTOREA (PR)	MI-L11 Energia berriztagarrien kuota termikoa azken energiaren kontsumoan (Primarioa)		
		MI-L12 Nekazaritza-ustategietan energiaren aurrezpena eta eraginkortasuna sustatzea		
EZ ENERGETIKOAK	LEHEN SEKTOREA (PR)	MI-L13 Nekazaritza-ingurumena eta klima	PDR	A III-ARINTZE NEURRIAK-FITXAK
		MI-L14 Hondakinen balorizazioa		
		MI-L15 Eraginkortasun energetikoa		
	HONDAKINAK (RS)	MI-L16 Gaikako bilketa eta bereizketa	PRN	
		MI-L17 Berrerabilpenerako prestaketa		
		MI-L18 Birziklapena eta balorizazioa		
MOLDAERA		MOLDAERA (AD)		
	NATUR INGURUNEA (MN)	AD-L1 Leheneratzea eta kontserbazioa		A IV-ARINTZE NEURRIAK-FITXAK
		AD-L2 Klima-larrialdien prebentzioa eta kudeaketa (natur ingurunea)		
	LANDA-INGURUNEA (MR)	AD-L3 Nekazaritza-ingurumena eta klima		
		AD-L4 Uraren kudeaketa eta uholdeen prebentzioa		
	HIRI-INGURUNEA (MU)	AD-L5 Esposizioa murriztea		
		AD-L6 Sentiberatasuna murriztea		
	AD-L7 Klima-larrialdietako prebentzioa eta kudeaketa (Hiri Ingurunea)			

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

2. TAULA. ZEHARKAKO NEURRIAK (TR): NAFARROA, LURRALDE JASANGARRIA ETA ERRESILIENTEA

TR-L1 Lurralde jasangarria eta erresilientea

TR1	Klima-aldaketaren aurkako borroka lurraldearen antolamenduan, paisaian eta hiri-plangintzan sartzea, udalerriekin elkarlanean (Moldaerako A10 neurriari lotua)
-----	--

TR-L2 Lankidetzaz nazioarteko sareetan eta nazionaletan

TR2	Presentzia eta lankidetzaz nazioarteko sareetan eta nazionaletan
	TR2-E3. Sareak beste proiektu batzuekin (LIFE)
TR3	Plataformak eta lan-foroak Klima Aldaketaren alorrean
	TR3-A2. Plataforma eragile-anitz bat ezartzea (LIFE)
TR4	C1.2. Tokiko Ingurunearen kudeaketa moldakorra, Klima eta Energiarako alkateen Itunaren gisakoa (LIFE)
TR5	C7.2. Koordinazioa finantzaketa-mekanismoekin (EB) eta beste batzuekin (LIFE)

TR-L3 Berrikuntza eta KAr buruzko ezagutzaren transferentzia

TR6	C1.1 Nafarroako klima-aldaketaren efektuen jarraipena egiteko adierazle-sistema, Nafarroako Lurralde Adierazleen Berariazko Aginte Koadroaren bidez (LIFE)
TR7	Nafarroarako klima-proiektzio erregionalizatuak. (Moldaerako A16 neurriari lotua)
TR8	Komunikazio Plana Nafarroako klima-aldaketaz eta NKAoren prozesuaz
	TR8-E2. Metodologiak eta KAren emaitzak komunikatu eta zabaltzeko tresnak (LIFE)
TR9	E4.KAren informazio gunea eta komunikazio ekitaldiak (LIFE)
TR10	Prestakuntza Klima Aldaketan
	TR10-C7.1. Gaitasun estrategikoak eraikitzea (LIFE)

Zeharkako jarduketa-arloa jarduketarako esparru orokorra da koherentzia emateko eta neurriak osatzeko. Lurralde jasangarria eta erresilientea erdietsiko bada, printzipio guztietan jardun beharko da, printzipioak zehaztu daitezkeen: jasangarritasuna sustatzea, gizartearen jarduketa ardatz gisa; politiken zeharkakotasuna, Nafarroako Gobernuaren plan estrategikoen jarraipena eta koordinazioa eginez; agente inplikatuaren arteko elkarlan sare bat antolatzea; moldaera eta erresilientzia zabaltzea hala lurraldean nola plangintzan; eta eskura dauden tresnak.

Nafarroarako nahi den lurralde-garapenerako ereduak jasangarritasunerantz egin behar du aurrera, bai eta sortzen diren dinamika aldakorretara moldatzeko gaitasunerantz ere. Ingurumeneko plangintza eta lurralde-antolamendua behar bezalako esparruak dira lurraldea erresilientzia hornitzeko, politika sektorialen koordinazioan baitihardu, eta halaber, eredu integral eta jasangarri baten identifikazioan ere.

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

Arintze-neurrien taulak. Sektore energetikoak eta ez energetikoak (M)

3. TAULA. BEG ISURIAK ARINTZEKO NEURRIAK. Neurriak PEN 2030en bilduta daude (AT3 ERANSKINA)
SORKUNTZA ELEKTRIKOA (EL)
MI-L1 ENERGIA BERRIZTAGARRIA
Sorkuntza berriztagarria indartzea; autokontsumokoa, bereziki
INDUSTRIA (IN)
MI-L2 AZKEN ENERGIAREN KONTSUMOA
Behar bezalako zerga-politika bat garatzea, energia aurrezteko, eraginkortasun energetikoa lortzeko eta energia berriztagarriak erabiltzea sustatzeko, sektore guztietan.
Eraginkortasun energetikoaren programa, 56/2016 Errege Dekretuaren arabera. Auditoriak araudi bidez kontrolatzea.
Eraginkortasun energetikoaren programa industrian.
MI-L3 ENERGIA BERRIZTAGARRIEN KUOTA TERMIKOA AZKEN ENERGIAREN KONTSUMOAN (INDUSTRIA)
Biomasa erabiltzen duten instalazioak ezartzea, eta biomasaren industria-ekoizpenean (edozein biomasa barietatetan) diharduten enpresei laguntzea.
Laguntza ematea edozein biogas barietate ekoizten eta aprobetxatzen diharduten enpresei.
Ekoizpen eta kontsumo kooperatibak edo edota toki hurbiletan gordetzeak.
Kenkari fiskal berriak, energia berriztagarriko instalazioetan inbertitzeagatik.
Laguntza ematea lehen eraldakuntzako industriei eta oihangintza-lanetako enpresei.
Energia berriztagarriak sustatzeko I+G+B proiektuak (hainbat proiektu).
MI-L4 ELEKTRIZITATE-KUOTA ENERGIAREN AZKEN KONTSUMOAN
Enpresa- eta industria-ehuna indartzea energia-teknologia berrietan, lurraldearen beharretara egokitutako aplikazioen bitartez, tokiko ekonomiarekin eta prestakuntzarekin lotutakoak.
Autohornikuntza energetiko handiagoa lortzea, kontsumo guneetatik hurbileko instalazioetan banatutako sorkuntzaren alde eginez, banaketak eragiten dituen galerak murrizte aldera.
Garraioko azpiegitura elektrikoa hobetzea (hainbat proiektu).
Energia berriztagarriak sustatzeko I+G+B proiektuak (hainbat proiektu).
MI-L5 GAS NATURALAREN KUOTA ERREGAI FOSILEN KONTSUMOAN
Gas naturala indartzea, isuri gehien isurtzen dituzten erregai fosilen orde

3. TAULA. BEG ISURIAK ARINTZEKO NEURRIAK. Neurriak PEN 2030en bilduta daude (AT3 ERANSKINA)**GARRAIOA (TR)****MI-L6 IBILGAILU FLOTA BERRITZEA ISURI GUTXIKO IBILGAILUEN ORDEZ**

Arauketa berria ibilgailu elektrikorako / Administrazioa.
Administrazioaren flota urtero ibilgailu elektrikorak aldatzea.
Karga gune normalak jartzea jende guztiarentzat. Interkonexioa eta mugikortasunerako korridoreak / Iberdrola + Ingeteam + STARDUST proiektua.
Karga guneak merkataritza-zentroetan, enpresetan, txandaketako aparkaleku publikoetan, taxi, landetxe, eta abarretan sustatzea. / MOVEA + Iberdrola + Ingeteam.
Potentzia altuko 10 karga gune jartzea Iruña aldean / Iberdrola + Ingeteam.
Potentzia altuko 10 karga gune jartzea Nafarroako gainerako eskualdeetan (Altsasu, Lizarra, Ledea, Tafalla, Tuter, etab.) / Iberdrola + Ingeteam.
Laguntzak MOVELE / MOVEA (taxiak eta IM) eta % 30erako bitarteko kezkarik fiskalak.
MOVELE / MOVEA laguntzak (auto partikularrak) eta % 30era bitarteko kenkarik fiskalak.
Laguntza ematea moto elektrikoek eta % 30era bitarteko kenkarik fiskalak.
Ibilgailu elektrikoak autokontsumoan txertatzea (sakelako mugikorraren filosofia). % 30era bitarteko kenkarik fiskalak.
Ibilgailu Elektrikoa: informazioa, sentsibilizazioa eta hedapena.
Ibilgailu elektrikoek bidesari murriztea edo batere ez ordaintzea autopistetan.
Zirkulazio-zerga % 75era arte murriztea ibilgailu elektrikoentzat.
Lotutako karga guneak. Smart Cities.
Garraiorako azpiegitura elektrikoak hobetzea (hainbat proiektu).
Teknologia hobetzeko I+G+B proiektuak ibilgailu elektrikoarentzat (hainbat proiektu).

MI-L7 GARRAIOAN BIGARREN BELAUNALDIKO BIOERREGIAK SARTZEA

Biogas autoak: autoak egokitzea eta jatorrian aprobetxatzea / IM, azienda-ustategiak.
Hainbat proiektu, bioerregaien ekoizpena eta erabilera sustatzen jarraitzeko.
Energia berriztagarriak sustatzeko I+G+B proiektuak (hainbat proiektu).

MI-L8 GARRAIO PUBLIKOA ETA ISURIRIK GABEKO IBILGAILUAK SUSTATZEA

Autobus elektrikoak erabiltzea Iruñeko erdigunean barna doan linearen batean.
Laguntzak: "First Movers" + proiektu berritzaileak, taxiak eta autobus flotak.
Enpresetan lan-garraiorako kontratuak pizgarri bidez sustatzea.
Inbertsioa sustatzea bai ibilgailu astunetan bai erregai fosil eraginkorragoko autobusetan. Euro 6 eta hurrengoak. N1 eta N2 furgonetak.
Flota elektrikoak kudeatu eta berritzea / Udalak.
Bizikleta elektrikoak erosi edo alokatzea langile publikoentzat.
Aldaketa modala. Garraio partekatua: Public e-car-sharing.

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

3. TAULA. BEG ISURIAK ARINTZEKO NEURRIAK. Neurriak PEN 2030en bilduta daude (AT3 ERANSKINA)

ETXEBIZITZA-ZERBITZUAK (RE)

MI-L9 ERAGINKORTASUN ENERGETIKOA HOBETZEA ERAIKINETAN (BERRIAK ETA ZAHARBERRITUAK)

Eraginkortasun energetikoari eta energia berriztagarriei buruzko lege berria / Administrazioa.
Lege berria kooperatiba energetikoetarako / Administrazioa.
Auditoria energetikoak egiteko programa kanpo argiztapenean eta eraikinetan.
Laguntza ematea, hirietako bero-sareak berritzeko, eraginkortasun energetikoko irizpideak erabilia.
Sustapen publikoetarako araudia sortzea. Barrutiko berogailuak.
Ekoizpen eta kontsumo kooperatibak edo edota toki hurbiletan gordetzekoak.
Kudeaketa adimentsua. Sare eta hiri adimentsuak. Sorkuntza banatua.
Eraikin eta etxebizitzak birgaitzea. Auzoen erregenerazio energetikoa.
Irizpide bioklimatikoak zehaztu eta aplikatzea eraikinak diseinatu eta eraikitzeko.
Eraginkortasun energetikoa eta eskariaren kudeaketa. Hotza eta beroa ekoizteko sistema eraginkorrak garatzea, eta hondar-beroa aprobetxatzekoak.
Konbertsio elektronikorako sistema aurreratuak garatzea, energia berriztagarrietarako eta mikrosare elektrikoetarako.
Teknologiak garatzea, zero isuriko eraikinetarantz aurrera egiteko.
Eraginkortasun energetikoko I+D+i eta eskaria kudeatzeko proiektuak (hainbat proiektu).
Eraginkortasun energetikoko eta zerbitzu energetikoak bultzatzeko programa ACFN

MI-L10 GALDAREN ETA ACS SISTEMA FOSILEN ORDEZ SISTEMA BERRIZTAGARRIAK ETA ELEKTRIKOAK JARTZEA

Biomasarako lege berria / Administrazioa.
Autokontsumorako lege berria / Administrazioa.
Diru-laguntzak ematea toki entitateei eta irabazi-asmorik gabeko entitateei, erregai gisa biomasa erabiltzen duten instalazio termikoetan inbertsioak egin ditzaten.
Hezkuntza Departamentuko eraikinetan biomasa galdarak jartzea (Roncal proiektua).
Osasun Departamentuko eraikinetan biomasa galdarak jartzea.
Kultura, Kirol eta Gazteria Departamentuko eraikinetan biomasa galdarak jartzea.
Ondareko bulegoetan biomasa galdarak jartzea.
Garraioko azpiegitura elektrikoa hobetzea (hainbat proiektu).
Mikrosare proiektu pilotu bat proposatzea biomasarekin.
Smart Cities eta integrazioa energia berriztagarriekin.

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

3. TAULA. BEG ISURIAK ARINTZEKO NEURRIAK. Neurriak PEN 2030en bilduta daude (AT3 ERANSKINA)

LEHEN SEKTOREA (PR)

MI-L11 ENERGIA BERRIZTAGARRIEN KUOTA TERMIKOA AZKEN ENERGIAREN KONTSUMOAN (LEHEN SEKTOREA)

Kenkari fiskal berriak energia berriztagarrietako instalazioetan inbertitzeko.

Ekoizpen eta kontsumo kooperatibak edota toki hurbiletan gordetzekoak.

MI-L12 NEKAZARITZA-USTIATEGIETAN ENERGIAREN AURREZPENA ETA ERAGINKORTASUNA SUSTATZEA

Behar bezalako zerga-politika bat garatzea, energia aurrezteko, eraginkortasun energetikoa lortzeko eta energia berriztagarriak erabiltzea sustatzeko, sektore guztietan.

Eraginkortasun energetikoa eta eskariaren kudeaketa. Hotza eta beroa ekoizteko sistema eraginkorrak garatzea, eta hondar-beroa aprobetxatzekoak.

Eraginkortasun energetikoari eta energia berriztagarriei buruzko lege berria / Administrazioa.

Lege berria kooperatiba energetikoetarako / Administrazioa.

Ekoizpen eta kontsumo kooperatibak edo edota toki hurbiletan gordetzekoak.

Eraginkortasun energetikoko eta eskaria kudeatzeko I+G+B proiektuak (hainbat proiektu).

4. TAULA. Arintz-neurriak, sektore ez energetikoak

HONDAKINAK (RS)

MI-L16 Gaikako bilketa eta bereizketa

M1 Biohondakinen gaikako bilketaren unibertsalizazioa sustatzea.

MI-L17 Berrerabilpenerako prestaketa

M2 Aurrerapausoak ematea hondakin gutxiago sortzeko, eta etxeko hondakinak berrerabili eta birziklatzeko.

MI-L18 Birziklapena eta balorizazioa

M3 Tratamendu ahalmena mailaka egokitzea gai organikoetan bildu beharreko kantitateetara.

M4 Gainerako frakzioaren tratamendu-lantegiak egokitzea, eta ontziak aukeratu eta sailkatzeko lantegiak ere bai.

LEHEN SEKTOREA (PR)

MI-L13 Nekazaritzako ingurumena eta klima

M5 Higadura ahalik eta gehien gutxitu eta lurzoruko gai organikoa babesten duten nekazaritza-lan jasangarriak sustatzea lurzoruko gai organikoa babesteko

M6 Lurzorua kontserbatu eta karbonoa gordetzeko oihan-lan jasangarria

M7 Ekoizpen ekologikoa sustatzea

MI-L14 Hondakinen balorizazioa

M8 Azienda-hondakinen tratamendua eta haien aplikazioa hobetzea

MI-L15 Eraginkortasun energetikoa

M9 Eskura dauden Hobekuntza Teknikoen aplikazioa sustatzea, nekazaritza- eta abeltzaintza-ustategietan energiaren aurrezpena eta eraginkortasuna sustatzeko.

Azala	LABURPENA Nafarroako Klima Aldaketaren Bide Orria 2017-2030-2050	
Bilatu	Aurkibidea	4. Arloak, jarduketa-ildoak eta neurriak

5. TAULA. Moldaera neurriak (A) (AT4 ERANSKINA)	
Natur Ingurunea, Landa-Ingurunea, Hiri-Ingurunea	
NATUR INGURUNEA (MN)	
AD-L1 Leheneratzea eta kontserbazioa	
A1	Klima-aldaketa natur ingurunearekin lotzen duten parametro garrantzitsuenen jarraipena egitea. (Moldaerarako A15 eta TR7 neurriei lotua).
A2	Esku-hartze neurriak zehaztu, babeserako azpiegitura berdeak sortzeko eta naturguneak kudeatzeko planetan txertatzeko.
A3	Ordainketa-eskemak sustatzea Ingurumeneko Zerbitzuengatik, naturguneak zaintzea sustatzeko.
AD-L2 Klima-larrialdien prebentzioa eta kudeaketa (Natur Ingurunea)	
A4	Esku-hartze neurriak zehaztea, izurrien eta suteen kontrola natur ingurunean (eta landa-ingurunean) hobetzeko.
LANDA-INGURUNEA (MR)	
AD-L3 Nekazaritza-ingurumena eta klima	
A5	Klima-aldaketekin bat datozen praktika berriak lehen sektorean zehaztu eta zabaltzea.
A6	Bertako barietate eta arrazak kontserbatzea Nafarroako nekazaritza-dibertsitatea sustatzeko, sektoreak klima-aldaketaren aurrean duen sentiberatasuna murrizteko neurri gisa.
AD-L4 Uraren kudeaketa eta uholdeen prebentzioa	
A7	Etorkizuneko klima-aldaketaren jokaleku berrien ondorioak Nafarroako Ubidearen II. faserako (eta Nafarroako ureztalurrei buruzko azterlanak) egiten ari diren azterlanetan.
A8	Behar bezalako praktikak sustatzea, baliabide hidrikoa nekazaritzan ongi erabiltzea ziurtatzeko, klima-aldaketaren testuinguruan.
A9	Uholde ura aldi baterako gordetzeko eremuak identifikatu eta zehaztea nekazaritza-eremuetan, aldi baterako gorabeheretan erabil ahal izan daitezen.
HIRI-INGURUNEA (MU)	
AD-L5 Esposizioa murriztea	
A10	lima-aldaketarako moldaera sartzeko lurraldearen antolamenduan, paisaian, eta hiri-plangintzan, udalerriekin elkarlanean. (Moldaerarako TR1 neurriari lotua)
AD-L6 Sentiberatasuna eta kalteberatasuna murriztea	
A11	Etxebizitzak moldatzeko baldintzak hobetzea, bai eta energia-zerbitzuak udalerrietan ere, herritarren klima-aldaketarekiko sentiberatasuna murrizte aldera.
A12	Udalerrietako zerbitzu hidrikoak hobetzea, herritarren klima-aldaketarekiko sentiberatasuna murrizte aldera.
AD-L7 Klima-larrialdien prebentzioa eta kudeaketa (Hiri Ingurunea)	
A13	Osasun arloan esku-hartzeko protokoloak egokitzea muturreko klima-gorabeheretara eta bektore kutsagarrietara, klima-aldaketak indartu ditzakeenak.
A14	Herritarren erresilientzia hobetzea aurreikusitako klima-gorabehera muturrekoen ondorioetara.
Zeharkakoa (TR) (Moldaerarako)	
TR-L3 Berrikuntza eta KArri buruzko ezagutzaren transferentzia (Moldaera)	
A15	Nafarroako klima-aldaketaren ondorioen jarraipena egiteko adierazle sistema, Nafarroako Lurralde Adierazleen Berariazko Aginte Taularen bidez. (Moldaerarako TR6 neurriari lotua).
A16	Nafarroarako klima-proiektzio erregionalizatuak. (Egokitzapeneko TR7 neurriari lotua).

LIFE-IP NADAPTA-CC PROIEKTUA. KA MOLDAERA

LIFE-IP NADAPTA CC PROIEKTUA. “NAFARROAN KLIMA-ALDAKETARA MOLDATZEKO POLITIKA MODU INTEGRATUAN, KOHERENTEAN ETA INKLUSIBOAN EZARTZERANTZ”

Nafarroako Gobernua LIFE-IP NAdapta-CC proiektuaren gidaria da, LIFE Europar Batasuneko Programaren baitan, klimaren alde ekiteko proiektu integratu gisa, 2016ko deialdian. Klimaren aldeko ekintza azpiprogramak aukera berri eta paregabea dakar, EBeko klima-politikaren gauzapeanaren alde egiteko, beste eskualde batzuetarako erakusgarria izanen baita.

Nafarroako Gobernua proiektuaren koordinatzailea da, bazkideekin batera: Instituto Navarro de Tecnologías e Infraestructuras Agroalimentarias, S.A. (INTIA); Nafarroako Ingurumen Kudeaketa, S.A. (GAN); Navarra de Suelo y Vivienda, S.A. (NASUVINSA); Navarra de Infraestructuras Locales, S.A. (NILSA); Nafarroako Unibertsitate Publikoa (NUP).

2017ko urritik 2025eko abendura bitarte ekingo zaio. Horrela, bermatua dago proiektua NKAO Bide Orri honetan txertaturik geldituko dela.

LIFE-NAdapta proiektuaren helburu nagusia da erabat handitzea Nafarroako Klima Aldaketaren Kontrako erresistentzia, eta berariazko helburua, berriz, NKAO gauzatzen laguntzea. Lan korporatiboa erraztu nahi du Nafarroako Gobernu departamentuen eta enpresa publikoen artean, estrategiak ezartzen laguntzeko, eta sektorekako politika guztietako programazio eta proiektuek klima-alaketaren aurkako borroka txertatzeko.

Sei jarduketa-arlo estrategiko bereizi dira: Monitorizazioa, Ura, Oihanak, Nekazaritza, Osasuna, azpiegiturak (Etxebizitza) eta Lurralde-plangintza. Arlo horietarako bada ekintza/neurri sorta ederra (AD) NKAO barnean, eta lotura dute natur ingurunea, landa-ingurune eta hiri-ingurunea moldatzeko (A) neurri nagusiekin, bai eta zeharkako neurriekin (TR) ere. Neurriak bereizte aldera, fitxetan antolatu dira, eta LIFE proiektuaren ekintzen/neurrien kodea jarri da (C, E).

Nabarmentzekoa da Espainiako bigarren LIFE Proiektu Integratua dela (2017) eta lehena KLIMAREN arloan. Bestalde, Europako hirugarren LIFE Proiektu integratua da KLIMAREN gainean, eta Klima Aldaketara Moldatzeko estrategia integral bat ezartzea tratatu duen lehena eskualde baten lurralde osorako.

Europako Batzordeak interes berezia du Proiektu honen jarraipenean eta emaitzetan, oinarritzko bi alderdiren karira: Klima Aldaketaren eta beste gai batzuen ezarpen koordinatua eta koherentea (Nekazaritza, Osasuna, Ura, Etxebizitza, Oihanak, Energia...), eta Europako beste eskualde batzuetan berraplikatzeko izan dezakeen potentziala. LIFE-IP NAdapta-CC Proiektuko neurriak esparru estrategikoa dira esparru europarrean eta globalean ezarritako helburuak betetze aldera: Parisko Akordioa eta Europako Zuzentarauak.

TAULA: LIFE-IP NADAPTA-CC EKINTZAK

C1- KA MONITORIZATZEA

C1.1	Nafarroako Klima Aldaketaren Jarraipenerako Adierazle Sistema.
C1.2	Toki Ingurunearen Kudeaketa Moldakorra, Klima eta Energiarako alkateen Itunaren gisakoa.

C2- URA

C2.1	Alerta garaiz jotzeko sistema bat garatzea, hondakin-urak tratatzeko lantegietan gerta daitezkeen ingurumen-larrialdien aurrean.
C2.2	Saneamendu Sistemen Gainezkatzeen jarraipena egiteko sare bat garatzea eta ingurumeneko eraginaren diagnosia
C2.3	Hiriko estolderia-sareak egokitzea, hiri-inguruetan drainatze-sistema jasagarriak ezarrita.
C2.4	Uholde-arriskueterako abisuak emateko eta alerta automatikoak sortzeko plataforma informatikoa.
C2.5	Autobabeserako planak sustatzea uholdeen aurka, toki entitateetan.
C2.6	Ibai-espazioa leheneratzeko aurreproiektuak/proiektuak prestatzea, kontserbazio estrategia gisa eta uholdeen eragina murrizteko estrategia gisa.
C2.7	Klima-aldaketako jokalekuetatik eratorritako baliabide hidrikoen eta eskaria ustiatzeko ereduaren ebaluazioa. Eskaria kudeatzeko plana (hornidura, ureztapena, etab.).

C3- OIHANAK

C3.1	Oihan-lurralderik kalteberenak identifikatzea, ekintza lehentasunak ezartze aldera. Kalteberatasun ereduak.
C3.2	Ingurumenera egokitutako espezie autoktonoen hazi-iturrien aukeraketa.
C3.3	Nekazaritzako oihan sistema mediterraneoak kudeatzeko ereduak aztertzea, haien balio ekologikoa handitzeko eta arriskuak ahalik eta gehien gutxitzeko.
C3.4	Plagintza-tresnak aztertzea, kudeaketa-neurri moldakorrak txertatzeko masa mota guztietarako.
C3.5	Oihan hazkuntzako ereduak garatu eta aplikatzea KAko hainbat jokalekuren azpian, oihan-masetako produktibitatean diren aldaketak ebaluatzen.

C4- NEKAZARITZA

C4.1	Nekazaritza-sistemak klima-aldaketara ahalik eta hobekien moldatzea, lurzorua kudeatzeko estrategien, gai organikoaren eta laboreen bidez.
C4.2	KAra moldatzea, nekazaritzan uraren kudeaketatik ekinez.
C4.3	Laboreak ingurumenaren aldetik klima-aldaketara moldatzea.
C4.4	Izurri eta gaitz berriez ohartarazteko alerta-sistema.
C4.5	Klima-aldaketak animalien artean eragindako gaitzetara egokitzea.
C4.6	Suteen aurka borrokatzea, oihanak, larreak eta azienda kudeatuta.

TAULA: LIFE-IP NADAPTA-CC EKINTZAK

C5- OSASUNA

C5.1	Zaintza- eta informazio-sistema berriak garatzea, klima-alaketak giza osasunean dituen ondorioak aztertzeke.
C5.2	Lan-baldintzek, klima-alaketak eta muturreko tenperaturek langileen osasunean dituzten ondorioak begiratzea.
C5.3	Airearen kalitatearen zaintza hobetzea, eta hark osasunean dituen ondorioak ebaluatzeke tresnak ere bai.
C5.4	Klima-alaketaren ondorioz zabaltzen diren arriskuak hobeki begiratzea.
C5.5	Zaintza bat garatzea, giza gaixotasunen sektore inbaditzaileak atzemateke.
C5.6	Polen osaera hobeki zaintzea, bai eta polinizazio aldien alaketak ere, klima-alaketarekiko loturari dagokionean.

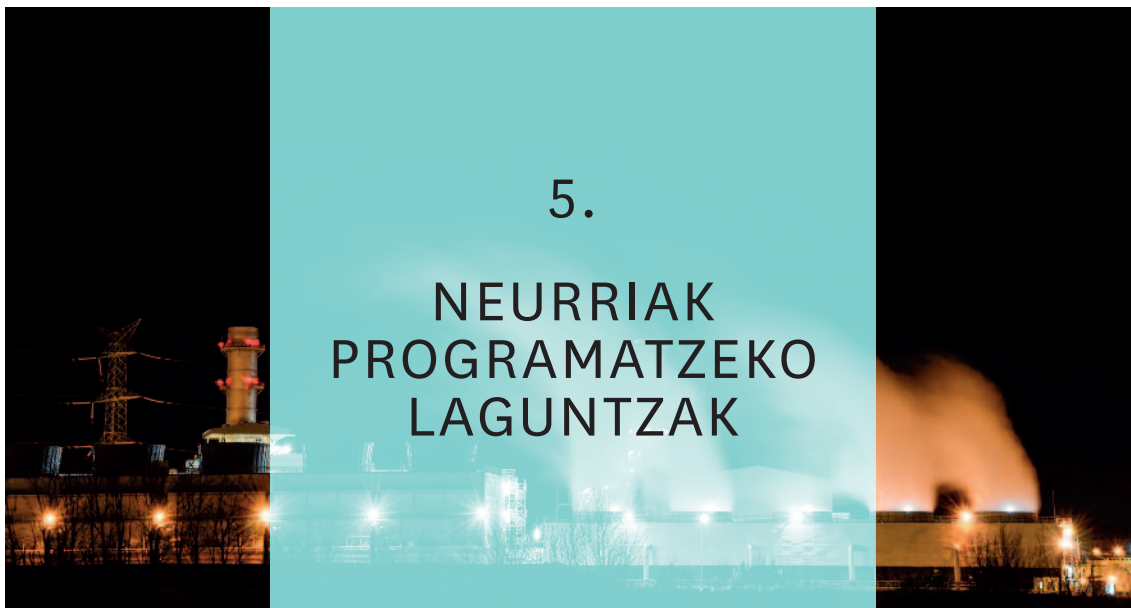
C6- AZPIEGITURAK ETA LURRALDE-PLANGINTZA

C6.1	Paisaiaren kudeaketa moldakorra.
C6.2	Ingurune eraikia klima-alaketara moldatzea.
C6.3	Ondare publiko eraikia klima-alaketara moldatzea.
C6.4	Egoitza-parke publikoa klima-alaketara moldatzeko proiektu pilotua.
C6.5	Kudeaketa-ereduen bide-orria klima-alaketara moldatzeko. Hiri- eta landa-inguruneen erregenerazio energetikoa.
C6.6	Klima-alaketak mehatxatu ditzakeen garraio sektoreko funtsezko azpiegituren kalteberatasun analisia.
C6.7	Ekipamendu publikoa klima-alaketara moldatzeko proiektu pilotua.
C6.8	Hiri-inguruneetako auzoetako erregenerazio energetikorako proiektu pilotua.
C6.9	Landa-inguruneen erregenerazio energetikorako proiektu pilotua.
C6.10	Ekonomia Jarduerako Arlo kalteberak energetikoki erregeneratzeko proiektu pilotua.
C6.11	KAKo jokalekuak inguruko eraikietan berrikustea.

NADAPTA THE CLIMA PROJECT

NKAOk programazio bat ezarri du 2050. urtea kontuan hartuta, 2020 eta 2030erako ezarri diren helburuak betetzeko neurriak bideratze aldera. 2030. urtea hartu da horizonte nagusitzat, Energia Planaren horizontea ere horixe bera baita; hala ere, lehen mugarrria 2020ko horizontea izanen da.

ARINTZEARI dagokionez, sektore guztietako eraginkortasuna hobetzeari esker murriztuko dira hein handian isuriak, eta horren ondorioz, energia gutxiago kontsumituko da. Baina, oroz gain, energia-ereduaren bilakaera izanen du ardatz, energia berriztagarriak iturri fosilen aurrean gehiago kontsumituta.

MOLDAERARI dagokionez, lehen mugarrria 2020a izanen da, eta neurriek moldae-rako atalase egokiak markatuko dituzten jokaleku aurreikusgarriak ezartzera egi-nen dute; halaber, proiektu frogagarriak gauzatuko dira nekazaritzan eta abel-tzaintzan, uraren arloan, paisaian, natur ingurunean, lurraldearen antolamenduan, eta birgaitze eraginkorrean. LIFE-IP NAdapta-CC (2017-2025) proiektuaren eskutik iritsiko gara 2030era. Proiektu horrek, izan ere, neurri eta proiektu egokiz beteriko programazio bat ahalbidetuko du horizonte horri begira, epe ertain eta luzera.

AURREKONTU KONPROMETITUAK

NKA Oren kudeaketan aurrerapausoak emanen dira NKA Oren helburuak betetzeko behar diren aurrekontu konprometituak zehazte aldera. Programazio handiak oinarri harturik, orain arte egindako ariketak 226.372.617 €-ko aurrekontu konprometitua erakusten du 2020ko jokalekurako, Energia Berriztagarrietan, Etxebizitza eta Zerbitzuetan,

Hondakinetan eta lehen Sektorean. Horri LIFE-IP NAdapta-CC proiektuaren 8 urterako 15.565.090 €-ak erantsi behar zaizkio (2018-2025).

NKA O AURREKONTU KONPROMETITUAK	GUZTIRA 2017-2020
S3 - ENERGIA BERRIZTAGARRIAK ETA BALIABIDEAK. 05 ENERGIA FOSILEN KONTSUMOA MURRIZTEA S3 Estrategia, Nafarroako espezializazio Adimentsua - BEG arintzeko neurriak	43.375.000 €
ETXEBIZITZA-ZERBITZUAK (RE)	28.565.875 €
HONDAKINAK (RS)	11.866.000 €
LEHEN SEKTOREA (PR)	142.565.742 €
GUZTIRA	226.372.617 €

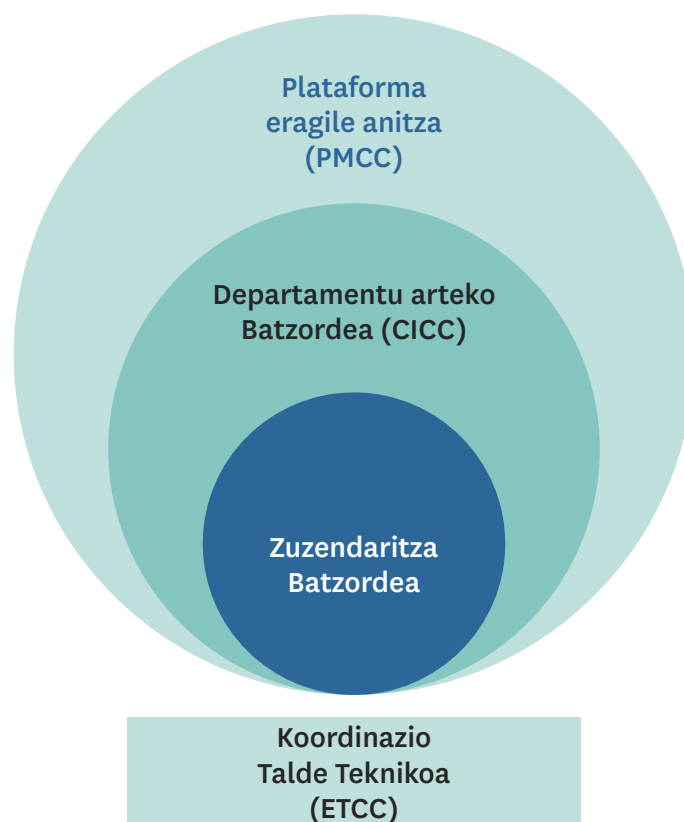
Klima-alaketaren aurkako ekintza premiazkoa eta konplexua da. Hori dela eta, gobernantza organoak eta tresnak ezarri beharko dira, bide-orria ahalik eta gehien, eta ahalik eta adostuen ezar dadin.

Bide-orria zeharkakoa eta integratzailea denez, konplexua izanen da huraxe ezartzea, eta engaiatutako eragile eta plan aunitzen ezagutza eta koordinazioa beharko dira. Hori dela eta, gobernantza-sistema bat proposatu da hainbat esparrutan, hau guztia sustatzeko:

- Ona izan behar du gizarte eta ekonomia eragileek NKAoren jarraipenean eta ezarpenean parte har dezaten.
- Klima-alaketarako moldatze- eta arintze-estrategiak hainbat esparrutan txertatzea bultzatu behar du: politika sektorialetan, planetan, programetan, finantzaketa publikoan, diru-laguntzen banaketan, fiskalitatean, etab.
- Foru Administrazioako unitateek neurriak hartzea eta karbono aztarna kalkulatzeko bultzatu behar ditu, bai eta aztarna hori murrizteko planak ere.

Horretarako, hainbat planetan ezarritako sistemak hartu dira gobernantzaren eredu, hala nola Nafarroako Hondakin Plana, Estrategia Adimentsuaren Estrategia (S3) eta Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioako Emakumeen eta Gizonen arteko berdintasun Programa 2017. Nolanahi ere, gobernantza-sistema NKAoren prestaketa bitartean osatzen joanen da.

Gobernantza-sistema NKAO

Ezartzen joanen da

Plataforma Eragile anitza

Departamentu arteko Batzordea
Nafarroako Gobernua

Departamentu arteko Mahai Teknikoa

Lan Taldeak

Klimarako ingurumen-unitateak
Departamentu bakoitzean

KAko Idazkaritza Teknikoen Mahaia

Zuzendaritza Batzordea

Koordinazio Talde Teknikoa

NKAOren ahalegina bat heldu da gure lurraldean klima-alaketaren borroka irudikatzen duen apustu sozialarekin, horixe baita bere eskumenen barnean munduko erronkari egiten dion ekarpena, aldaketa eragiteko eta karbonorik gabeko eredu sozio-ekonomiko baterantz jotzeko. Gauza jakina da, gainera, egiazki garatuko bada, lankidetzarako Akordioak eta Itunak bilatu beharko direla eredu aldazteko eragile bultzatzaile gisa aritu nahi duten eragile, enpresa, talde eta kolektiboekin.

Eranskin Teknikoak (AT)

AT1. Zeharkako Neurriak (TR)

AT2. BEG isurien proiektzioa 2030era begira

AT3. Arintze Neurriak (M)

AT4. Moldatze Neurriak (A), (AD)

